

***L'escollit* - Maria Assumpció Soler**

Maria Assumpció Soler i Font (Girona 1913-2004) va exercir de mestra durant mig segle, de 1932 a 1982. L'any 1959 va guanyar el premi Fastenrath -atorgat a l'exili- per la novel·la *L'escollit*, que no va veure la llum fins al 2005, quan la va publicar l'Associació Suport a la Dona de Palafrugell, localitat on l'autora havia exercit la docència i havia participat en activitats culturals. A banda d'articles, narracions i poemes apareguts a la premsa, és lícit sostenir que va morir inèdita.

Situada a Girona, la novel·la *L'escollit* esta protagonitzada per Marta, una adolescent òrfena de mare i amb el pare emigrat a Amèrica, que creix amb una tieta ressentida que no la deixa estudiar, sinó que desitja que faci de minyona -com ha fet ella mateixa, també òrfena. Aquesta tieta, ben intencionada però enterca, es nega a servir-se de les ajudes econòmiques que el pare envia amb regularitat. Per la seva part, la nena és sensible i curiosa, però sobretot obediènt.

Afortunadament, un jove capellà s'adona de les potencialitats de la Marta, que passa a viure amb una soltera acomodada i molt de missa, la qual li permet estudiar. Ara sí, la noia pot desplegar el seu talent, primer amb les lliçons privades del capellà i més endavant a l'Escola Normal. Allà es mig enamora d'un noi escèptic i tarambana, un *bad boy* de l'època, que arriba a titllar-la de "sensual reprimida" –i el lector, pel que en sap, no es pot estar de coincidir amb el diagnòstic.

Arriba la República, i la soltera acomodada no permet que la Marta participi de l'ensenyament laic, o sigui que comença a estudiar per ser bibliotecària. Mentrestant, el *bad boy* es trasllada a Madrid, i el capellà al seminari. Apareix llavors el germà de la mestressa, pianista de renom, casat i emmainadat, que passa una temporada a la casa, i amb qui Marta, després d'un breu flirteig, "beu a la copa de l'amor", per dir-ho amb les paraules de l'autora.

Retornat a la ciutat, el capellà endevina que ha succeït "l'inevitable" i aconsegueix aturar in extremis la fugida de Marta i el pianista. Penedida, ella voldria ingressar en un convent, però el capellà, novament encertat, considera que no cal exagerar: li aconsella que es traslladi a Amèrica amb el seu pare i que hi faci de mestra. Ella s'hi avé. Mentre Marta és fora, esclata la guerra civil i el capellà és assassinat. Anys després, ella torna, visita la parròquia i troba el quadern del capellà. Descobreix, així, que ell sempre la va estimar, si bé amb un amor net i pertinent.

Només de llegir-ne el resum, ja es veu que la novel·la persegueix més l'edificació moral que no pas l'excel·lència literària. Sense gaires canvis, podria haver estat escrita un segle abans. Pel que fa a l'estil, la combinació d'omnisciència narrativa, descripcions detallades, personatges plans i regularitat temporal també l'acosta a les novel·les del segle dinou. De fet, el nucli dramàtic de *L'escollit* coincideix gairebé fil per randa amb el d'*Aloma*, una novel·la molt més àgil i moderna que Mercè Rodoreda va escriure l'any 1936. Tot i que sabem que *L'escollit* ja estava acabat el 1951, el to es troba més a prop de les novel·les de Narcís Oller que de les tendències literàries pròpies de l'època. Vegem-ne un tast: “La plaça dels Apòstols, amb les grans lloses sepulcrales sota les quals dormen llur somni secular prelats i canonges, aplega els dies d'hivern al migdia tota la pobretalla del barri, adelerada de sol; del sol que es vessa a la gran plaça tan pròdigament i que mai no es deixa veure en llurs cases, fosques i resclosides.”

Hem d'afegir que les històries protagonitzades per noies innocents que són seduïdes per depredadors (encara ens hem descuidat de ressenyar l'intent de violació que sofreix Marta per part d'un desconegut i les propostes deshonestes del pare d'una amiga) no ha deixat de tenir predicament entre les classes menys cultivades. N'hi ha prou de recordar el guió de la telesèrie *Simplemente María*, que ha conegut nombroses edicions a Sud-amèrica, a banda de la fotonovel·la que va triomfar a l'Espanya dels anys setanta.

I, amb tot, *L'escollit* té com a mínim quatre virtuts. La primera és l'ambientació minuciosa, documental, que permet conèixer com era el nucli antic de Girona durant el franquisme: s'hi descriuen converses de veïnes, la processó de Setmana Santa, els pobres de la Sopa... Quan Marta torna d'Amèrica, en canvi, es troba gratacels i un cafè “ple de turistes” i considera que el barri ha perdut caràcter. No vull saber què pensaria si ara, més de mig segle després, veiés les cues de jubilats davant les botigues del carrer de la Força, les *selfies* familiars a les escales de la Pera o les peregrinacions noctàmbules de cada dijous.

Una altra virtut del llibre la trobem en els diàlegs, vius i frescos, escrits amb una prosa àgil, que recull amb gràcia els girs populars. Si bé alguns monòlegs moralistes incorporen un excés de retòrica, les converses del dia a dia ens transporten fins als Quatre Cantons de la postguerra.

La tercera virtut és d'ordre moral. Certament, avui costa d'entendre la decisió que pren la protagonista de *L'escollit*. Del moment que existeix el divorci, el matrimoni amb l'amant casat ja no seria un impediment per iniciar-hi una vida lliure i apassionada,

com la que ens conviden a viure tantes ficcions. Els personatges que sacrifiquen les seves pulsions eròtiques a causa de conviccions inamovibles tendeixen a desaparèixer del nostre imaginari. I, amb tot, la novel·la presenta una dona que estudia, que aspira a ser independent, i que es guanya el dret a una segona oportunitat. Potser alguns lectors de l'època l'haurien trobada agosarada. Recordem que és als anys cinquanta quan el prevere Michel Quoist esdevé un escriptor de moda: *El diari de Daniel*, publicat el 1956, avui dia semblaria conservador, però a l'Espanya del franquisme era vist com un perill pels sectors catòlics més retrògrads.

La quarta i última virtut de la novel·la és el control ferri que hi exerceix l'autora. Podem trobar que l'estil és carrincló, però hem de convenir que no se li escapa cap fil narratiu. No hi ha escenes sobrees ni solucions precipitades, sinó una coherència estilística que es manté de la primera pàgina a l'última. Qui sap què hauria pogut escriure Maria Assumpció Soler si hagués publicat aquesta novel·la en vida i hagués obtingut alguna crítica positiva. Sabem que no li sobrava temps per escriure, i el fet que no veiés publicat el llibre devia resultar ben poc estimulant.